

Naiste diskrimineerimise likvideerimise komitee

Kahekümne kuues istungjärk

14. jaanuarist 1. veebruarini 2002. a

Aruande projekt

Koostaja pr Rosalyn Hazelle (Saint Kitts ja Nevis)

Osalisriikide aruannete läbivaatlus

Eesti

Kombineeritud esialgne, teine ja kolmas perioodiline aruanne

1. Komitee tutvus Eesti kombineeritud esialgse, teise ja kolmanda perioodilise aruandega (CEDAW/C/EST/1-3) oma 539., 540. ja 548. istungil 23. ja 29. jaanuaril 2002. a (vt CEDAW/C/SR 539, 540 ja 548).

(a) Liikmesriigi sissejuhatus

2. Aruandeid tutvustades märkis esindaja, et Eesti naisliikumine algas 1880. aastatel, kui loodi esimesed naisorganisatsioonid; et 1907. a asutatud Naisliit kõneles avalikult naiste õigustest, sealhulgas võrdsest töötasustamisest, ja et esimene Eesti põhiseadus andis 1920. aastal naistele valimisõiguse. Naisorganisatsioonid muutusid väga tegusateks 1980. aastatel ja pärast Eesti iseseisvumist 1991. aastal asutati mitmeid uusi organisatsioone ning soolise võrdõiguslikkuse küsimused muutusid taas aktuaalseks seoses Pekingis toimunud IV naiste maailmakonverentsiga. 1996. aastal loodi soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks ministriumidevaheline komisjon, mille prioriteetide hulka kuulus selliste riiklike struktuuride loomine ja tugevdamine, mis aitaksid soolise võrdõiguslikkuse põhimõtet ühiskonnale mõistetavaks teha; analüüs, mis käsitleb Eesti seaduste vastavust

soolise võrdõiguslikkuse rahvusvahelistele standarditele; sootundliku statistika kättesaadavuse tagamine; naiste olukorra parandamine tööturul ja naiste osaluse suurendamine otsuste tegemises.

3. Soolise võrdõiguslikkusega seotud ettevõtmisi toetati Eestis arvukate välisfinantseeritud projektide abil, sealhulgas naiste ja meeste majanduslikku ja sotsiaalset olukorda käsitlevate uurimuste kaudu, samuti tehti koostööd naiste õiguste kaitsjate, Põhjamaade ja teiste riikide ning rahvusvaheliste ja piirkondlike organisatsioonidega. 1991. aastal ühines Eesti peaaegu 30 kõige olulisema ÜRO konventsiooniga. Kiire ratifitseerimisprotsessi ja laiaulatuslike õiguslike reformide tõttu oli Eestil tõsiseid raskusi, et konventsioonide rakendamise aruandeid õigel ajal esitada, kuid nüüdseks on hulk aruandeid üle antud. Eesti on ratifitseerinud mitmeid Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) konventsioone, sealhulgas konventsiooni nr 100 võrdse töötasu kohta, ning on Euroopa Nõukogu liikmena ratifitseerinud peamised inimõigusi käsitlevad dokumendid. Lisaks on Eesti kui Euroopa Liidu kandidaatriiki töövaldkonda reguleerivad siseriiklikud õigusaktid Euroopa *acquis*'ga kooskõlla viinud. Alates 1998. aastast on naiste ja meeste vahelist võrdõiguslikkust taotlevad meetmed saanud osaks valitsuse tegevuskavast ning Vabariigi Valitsuse tegevuskavva Euroopa Liitu integreerumiseks on lülitatud alapeatükk naiste ja meeste võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse kohta.

4. Esindaja märkis, et Eesti Vabariigi põhiseadus tagab kõigile võrdsed õigused ja et mitmetes Eesti seadustes on käsitletud naiste õigusi. Soolise võrdõiguslikkuse seaduse eelnõu, mis esitati Eesti parlamendile 2001. a lõpus, keelab muu hulgas selgesõnaliselt otsese diskrimineerimise, näeb ette abinõusid kaudse diskrimineerimise vastu ning kohustab tööandjaid soodustama naiste ja meeste vahelist võrdõiguslikkust. Esindaja teavitas komiteed sellest, et õiguskantsleri kantselei vastutab riigi tegevuse, sealhulgas põhiseaduslike õiguste ja vabaduste tagatuse kontrollimise eest ning seniajani pole sinna laekunud ühtki kaebust, mis puudutaks naiste õiguste rikkumist. Sotsiaalministeeriumi võrdõiguslikkuse büroo koordineerib soolise võrdõiguslikkuse alast põhitegevust; jälgib

seadusandlikku protsessi võrdõiguslikkuse vaatenurgast lähtudes ning korraldab soolist võrdõiguslikkust propageerivate riiklike tegevuskavade ettevalmistamist.

5. Esindaja märkis, et pidevalt on tähelepanu pööratud sellele, et suurendada avalikkuse teadlikkust soolisest võrdõiguslikkusest ning on läbi viidud hulk võrdõiguslikkuse-alaseid koolitusprogramme. Tervitati võimalust kaasata soolise võrdõiguslikkuse arutellu kodanikuühiskond, ning Eesti naiste valitsusvälised organisatsioonid, mille arv on viimase kümnendi jooksul märgatavalt suurenenud, osalesid selles konsolideerimisprotsessis muu hulgas piirkondlike ümarlaudade korraldamise teel. Aastal 2001 eraldas Vabariigi Valitsus esimest korda rahalisi vahendeid, et toetada naiste ümarlaudade korraldamist ja omavahelist koostööd.

6. Esindaja märkis, et kuigi naiste esindatus otsuseid tegevatel ametkohtadel peaks olema suurem, on toimunud positiivseid muutusi. Sooline võrdõiguslikkus on võetud mitmete parteide tegevuskavva, naiste esindatus parlamendis ja kohalikes omavalitsusorganites on 1999. aasta valimiste tulemusena suurenenud, ning hiljuti moodustatud valitsuses on viis naisministrit. Naised moodustavad ligikaudu kaks kolmandikku kõigist osalise tööajaga töötajatest; naiste ja meeste vahel eksisteerib märgatav horisontaalne ja vertikaalne tööalane segregatsioon; ning naiste keskmine palk on ligikaudu veerandi võrra väiksem kui meestel. Palgaseadus tagab võrdse tasu ja keelab palga maksmisel soolise diskrimineerimise, kuid suhteliselt kõrge tööpuuduse tase on sundinud naisi otsima tööd mitteametlikus sektoris, kus nende töötasu on väike ja kus neil puuduvad sotsiaalsed tagatised. Olukorra parandamiseks on võetud tarvitusele hulk abinõusid, sealhulgas Tööinspektsiooni ja teiste asutuste ühiskontroll ja kontrollreidid ettevõtetes. Eesti Vabariigi tööhõive tegevuskava aastaks 2002 toetab töökohtade loomist ja võrdseid võimalusi ning hõlmab ühe komponendina naiste ja meeste jaoks võrdsete võimaluste tagamist, ning kooskõlas tööhõive tegevusplaaniga peaksid aastate 2001 kuni 2003 tegevuskavad olema koostatud väljavaatega integreerida sooline võrdõiguslikkus töö- ja kutsevaldkondadesse. Sellise poliitika arendamine, mis pakub naistele ja meestele võrdseid võimalusi, oli samuti üks prioriteetseid tegutsemis-suundi. Esindaja teavitas

komisjoni abinõudest, mis on tarvitusele võetud, et toetada naisettevõtjaid, eriti maapiirkondades.

7. Esindaja märkis, et Eesti naiste ja laste tervis on märkimisväärselt paranenud, reproduktiivset tervist puudutav teave on muutunud kättesaadavamaks, ning aastal 1999 käivitati reproduktiivse tervise programm aastateks 2000-2009. Abortide arv on endiselt kõrge, kuid see on viimastel aastatel langenud. Riik seisab vastakuti selliste uute probleemidega nagu HIV/AIDS ning et võidelda AIDS-i ja teiste sugulisel teel levivate haiguste vastu, on tarvitusele võetud preventiivsed ja haridusalased abinõud. Suuri edusamme on tehtud naistevastase vägivallaga võitlemisel, sealhulgas on loodud naiste vastu suunatud vägivalla laadi ja ulatust käsitlev sotsioloogiline andmebaas; samuti on algatatud laiaulatuslik projekt, mis on suunatud politsei ja sotsiaaltöötajate vahelise koostöö arendamisele ennetustegevuse ja ohvriabi vallas. Olukorra parandamiseks ja naistevastase vägivalla ennetamiseks on sõnastatud valitsuse tegevuskava, mille eesmärgina oli kindlaks määratud avalikkuse veenmine naiste vastu suunatud vägivalla ohust; seaduste täiendamine; politsei suutlikkuse tõstmine; ohvrikeskse lähenemise juurutamine; ning asutustevahelise koostöö tõhustamine.

8. Laste kasvatamisega seotud õigused ja soodustused on nüüd võrdselt nii emadel kui ka isadel ning uus puhkuseseadus võimaldab muu hulgas lapse isal võtta lapse ema rasedus- ja lapsehoolduspuhkuse ajal 14 kalendripäeva puhkust.

9. Lõpetuseks teavitas esindaja komiteed, et naiste positsiooni parandamiseks Eesti ühiskonnas on tehtud märkimisväärsed edusamme, kuid konventsiooni paremaks rakendamiseks tuleb veel jõupingutusi teha. Valitsus on valmis jätkama tööd selles valdkonnas.

(b) Komitee kokkuvõtvad märkused

Sissejuhatus

10. Komitee väljendab heakskiitu Eesti valitsusele esialgse, teise ja kolmanda perioodilise aruande esitamise eest ja julgustab valitsust järgmist aruannet õigel ajal esitama. Aruanne järgib üldjoontes komitee juhtnööre ja sisaldab mõningaid statistilisi andmeid, mis on eristatud vastavalt soole. Samuti märgib komitee ära delegatsiooni valmisoleku asuda komiteega avameelsesse ja konstruktiivsesse dialoogi. Samuti märgib komitee ära liikmesriigi jõupingutused andmaks komitee esitatud suulistele küsimustele lühikese aja jooksul sisukad ja informatiivsed vastused.

Positiivsed aspektid

11. Komitee täheldab rahulolevalt, et konventsioon on inkorporeeritud Eesti õiguskorda ja on kõrgemalseisev sellega vastuolus olevatest siseriiklikest õigusaktidest, ja et õiguslikult on võrdõiguslikkus Eestis reaalsuseks saamas. Veelgi enam, komitee märgib heakskiitvalt ära jõupingutused, mis on tehtud naiste olukorra parandamiseks ning soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks, arvestades ka riigi hiljuti saavutatud iseseisvust ja ümberkorraldusi.

12. Komitee mainib tunnustavalt Eesti elanike kõrget haridustaset, rõhutades iseäranis naiste seisundit kõrghariduses, üha rohkem ebatraditsioonilistel aladel. Samuti märgib komitee ära abinõud, mis on tarvitusele võetud, et toetada naisettevõtjaid, ning selle valdkonna edumeelsed saavutused.

13. Samuti märgib komitee tunnustavalt ära emadust ja isadust kaitsva tervikliku õigusliku regulatsiooni ja soodustused, samuti projektid, mis toetavad laste tervishoidu, ning rinnaga toitmise programme.

14. Komitee täheldab rahulolevalt, et liikmesriik tunnustab naisküsimustega tegelevate valitsusväliste organisatsioonide suureneva hulga tähtsust, seda iseäranis maapiirkondades ning mis puudutab naiste osalemist poliitikas.

15. Komitee mainib tunnustavalt tööd, mis on tehtud võrdõiguslikkusest teadlikkuse tõstmisel, eelkõige seda, mida on teinud riigiametnikud ministeeriumides ja valitsusasutustes ning teised ühiskondlikud institutsioonid, ning järk-järgult suurenevat rolli, mis on meedial olnud liikmesriigi poolt julgustatuna stereotüüpsete soorollide muutmisel. Samuti märgib komitee rahulolevalt ära liikmesriigi tehtud jõupingutused sooliselt eristatud statistiliste andmete kogumisel ja levitamisel, samuti selleks läbi viidud koolituse.

Konventsiooni rakendamist mõjutavad tegurid ja takistused

16. Komitee märgib, et üleminek plaanimajanduselt turumajandusele viimase kümne aasta jooksul on konventsiooni tõhusa rakendamise pannud tõsiselt proovile ning et ümberkorraldusprotsess on ebaproportsionaalselt palju mõjutanud naisi. Ka märgib komitee, et soorollidest traditsiooniliste arusaamade taaselustumine takistab samuti konventsiooni elluviimist.

Peamised murettekitavad valdkonnad ning soovitused nende kohta

17. Komitee väljendab muret selle pärast, et kuigi põhiseadus sätestab, et kõik on seaduse ees võrdsed ja sisaldab soolisel alusel diskrimineerimise keeldu, ei ole Eesti seadustes naiste diskrimineerimise konkreetset määratlust, mis oleks formuleeritud konventsiooni artikli 1 alusel ja mis keelab nii otsese kui ka kaudse diskrimineerimise.

18. Komitee soovib liikmesriigil tungivalt naiste diskrimineerimise määratlus põhiseadusesse ja teistesse siseriiklikesse õigusaktidesse lisada. Ta soovib soolise võrdõiguslikkuse seaduse vastu võtta sellisel kujul, et see sisaldaks sätteid, mis võimaldavad rakendada ajutisi erimeetmeid kooskõlas konventsiooni artikli 4 lõikega 1. Ta palub liikmesriigil järgmises aruandes edastada asjakohane info nimetatud seaduse kohta, samuti tuua välja vahendid, mis on naistele kättesaadavad, et hüvitada kahju, mis on tekitatud põhiseaduse ja konventsiooniga kaitstud õiguste rikkumistest.

19. Kuigi tervitades asjaolu, et kooskõlas põhiseaduse paragrahvidega 3 ja 123 on konventsioon siseriikliku õiguskorra lahutamatu osa ja siseriiklike õigusaktide suhtes ülimalt oluline, on komitee siiski mures selle pärast, et kohtunikud, õiguse rakendajad ja naised ise ei tea piisavalt võimalusi, mida ta pakub konventsiooni kohaldamiseks siseriiklikus otsuste tegemises.

20. Tunnustades jõupingutusi, mida on juba tehtud inimõiguste alase hariduse, sealhulgas naiste inimõiguste valdkonnas, ning seadusloomeprotsesside läbipaistvust ja osavõttu soodustavat iseloomu, peab komitee vajalikuks üle vaadata õigusteadeuse õppekavad ning arendada kohtunike ja juristide täiendõppeprogramme, mis käsitlevad muu hulgas konventsiooni rakendamist siseriiklikus õiguses. Samuti soovib komitee, et tuleks korraldada naistele mõeldud teadlikkust tõstvaid kampaaniaid, et võimaldada naistel kasutada neid toetavaid õiguslike abinõusid. Komitee kutsub liikmesriiki üles esitama oma järgmises aruandes teavet kohtule esitatud hagide kohta, mis tuginevad konventsioonile, samuti kohtuotsuste kohta, mis viitvad nimetatud konventsioonile.

21. Komitee väljendab muret selle pärast, et olemasolev siseriiklik mehhanism naiste seisundi parandamiseks, võrdõiguslikkuse büroo, mis on sotsiaalministeeriumi struktuuriüksus, vastutab küll soolise võrdõiguslikkuse populariseerimise eest, kuid tal ei ole piisavalt jõudu, avalikku tähelepanu või inimesi ja rahalisi vahendeid, et naiste ja soolise võrdõiguslikkuse arengut tõhusalt edendada. Samuti väljendab komitee murelikkust üleüldise soolise võrdõiguslikkuse küsimustega ebapiisava tegelemise pärast.

22. Komitee soovib liikmesriigil tugevdada olemasolevat siseriiklikku mehhanismi, et muuta see nähtavamaks ja tõhusamaks, samuti vaadata üle oma tegevus kõigil elualadel soolise võrdõiguslikkuse tõhusal propageerimisel. Samuti soovib ta liikmesriigil veel kord hinnata siseriikliku mehhanismi võimalusi, võimaldada sel kasutada piisavalt inim- ja rahalisi ressursse kõigil tasanditel ja toetada olemasolevate mehhanismide sisest tõhusat töökorraldust, et parandada naiste seisundit ja soodustada soolist võrdõiguslikkust.

23. Komitee on mures selle pärast, et suures osas eesti ühiskonnast ja riigiparaadis puudub selge arusaam nii konventsiooni artikli 4 lõikes 1 ette nähtud ajutistest erimeetmetest kui ka nende rakendamise vajadusest.

24. Komitee teeb liikmesriigile ettepaneku tõsta avalikkuse teadlikkust selliste meetmete tähtsusest soolise võrdõiguslikkuse saavutamise protsessi kiirendamises. Samuti paneb komitee ette, et liikmesriik kasutaks ajutisi erimeetmeid muu hulgas hariduses, töö- ja kutsealadel ning poliitikas, sealhulgas julgustades naisi tegutsema teadusharudes ning töö- ja poliitikavaldkondades, kus üks sugupool on vähemuses. Asjakohased seadused tuleb välja töötada koos mõõdetavate eesmärkide või kvootidega ja piiritletud ajaks, et võimaldada nende tõhusat kontrollimist.

25. Komitee on mures selliste traditsiooniliste stereotüüpide taastekkimise ja püsimise pärast, mis käsitlevad meeste ja naiste rolli perekonnas ja laiemalt võttes ühiskonnas. Samuti on komitee mures, et puuduvad eesmärgistatud haridusprogrammid, massimeediakampaniad ja ajutised erimeetmed, et nimetatud stereotüüpe kaotada.

26. Komitee soovib liikmesriigil tungivalt töötada välja ja rakendada terviklikke programme haridussüsteemis ning julgustada massimeediat soodustama kultuurilisi muutusi naistele ja meestele omistatud rollide ja ülesannete suhtes, nagu seda nõuab konventsiooni artikkel 5. Komitee soovib vastu võtta õigusaktid ja töötada välja tegutsemissuunad mitte ainult naiste diskrimineerimise keelustamise, vaid ka traditsiooniliste soorollide stereotüüpide osava kasutamise ja nende toetamise küsimuses nii perekonnas, tööl, poliitikas kui ka ühiskonnas.

27. Tunnustades liikmesriigi tehtud jõupingutusi naistevastase vägivallaga, iseäranis koduse vägivallaga võitlemisel ning Eestis levinud vägivalla ulatuse ja laadi kohta andmebaasi loomist koostöös valitsusväliste organisatsioonidega, samuti politseinike, meditsiinitöötajate ja ohvriabisüsteemi kaasatud spetsialistide väljaõpet, väljendab komitee siiski muret naiste ja tütarlaste vastu suunatud vägivalla juhtumite, sealhulgas koduse vägivalla juhtumite suure esinemissageduse pärast.

28. Komitee soovib liikmesriigil tungivalt pöörata esmajoones tähelepanu ulatuslikele meetmetele, et võidelda naistevastase vägivaldaga nii perekonnas kui ka ühiskonnas, ning teadvustada endale, et selline vägivald, sealhulgas kodune vägivald, kujutab endast konventsiooni kohaselt naiste inimõiguste rikkumist. Arvestades üldist soovitus nr 19 naistevastase vägivalda kohta, kutsub komitee liikmesriiki üles tagama, et selline vägivald kujutaks endast kriminaalseaduse alusel karistatavat tegu, et selle eest antaks kohtu alla ja karistataks kogu nõutava rangusega ja ettenähtud aja jooksul, ning et vägivalda naisohvritele oleksid kättesaadavad kohesed hüvitus- ja kaitsevahendid. Komitee soovib võtta tarvitusele abinõud tagamaks, et avalikud teenistujad, eriti õiguse rakendajad, kohtunikud, meditsiini- ja sotsiaaltöötajad oleksid tähelepanelikud naiste vastu suunatud vägivalda kõigi vormide suhtes. Komitee kutsub liikmesriiki üles rakendama teadlikkust tõstvaid abinõusid, sealhulgas korraldama nulltolerantsuse kampaaniat, et muuta taoline vägivald sotsiaalselt ja moraalselt vastuvõetamatuks. Ta soovib vastu võtta eriseaduse, mis keelustaks naistevastase koduse vägivalda ning mis võimaldaks leida kaitset ja saada välistamisordereid ning juurdepääsu õigusabile. Samuti soovib komitee liikmesriigil tungivalt muuta kriminaalkodeksit, et selgesõnaliselt määratleda vägistamine kui nõusolekuta seksuaalvahekord.

29. Komitee märgib murega, et vägistamiseks peetakse seksuaalvahekorda vaid kuni 14-aastase tütarlapsena, ning et Eesti õigus lubab 15- kuni 18-aastase tütarlapse abiellumist erandolukorras, nagu näiteks rasedus.

30. Komitee teeb liikmesriigile ettepaneku muuta oma seadusi vägistamise mõiste küsimuses ja viia varast abiellumist käsitlevad sätted kooskõlla konventsiooni artikli 16 lõikega 2, ning muuta oma poliitikat naiste ja tütarlaste reproduktiivse tervise suhtes. Komitee soovib liikmesriigil tungivalt arendada terviseedendamise projekte, et lahendada teismeliste rasestumise probleemi.

31. Tunnustades jõupingutusi, mida liikmesriik on teinud, et lahendada naiste ja tütarlastega kauplemise probleemi, märgib komitee murega, et probleemi ulatust ei ole

esitatud teabe hulgas käsitletud. Samuti märgib komitee murega, et selle valdkonna kohta pole ikka veel piisavalt teavet, samuti pole terviklikku poliitikat probleemiga võitlemiseks ega eriseadusi, mis käsitleksid naistega kauplemist ja kauplejate karistamist.

32. Tervitades aastal 2002 läbiviidavat kampaaniat naistega kauplemise vastu, soovib komitee liikmesriigil tungivalt edastada järgmises aruandes rohkem teavet ja andmeid olukorra kohta ning edusammude kohta, mis nimetatud valdkonnas on tehtud. Komitee soovib liikmesriigil tungivalt võtta vastu naistega kauplemise vastane eriseadus ja seda rakendada, ja suurendada koostööd inimkaubanduse ohvriks langenud naiste või tütarlaste päritolu-, läbisõidu- ja sihtkohariikidega, ning anda aru sellise koostöö tulemustest. Samuti soovib komitee prostitutsiooni- ja inimkaubanduse ohvrite jaoks sotsiaalse toetuse ja reintegratsiooniprogrammide loomist.

33. Tervitades asjaolu, et uues valitsuses on 14 ministrikohast 5 täidetud naistega, sealhulgas valdkondades, kus on traditsiooniliselt tegutsenud mehed, väljendab komitee samas muret naiste vähese esindatuse pärast otsuseid tegevates organites poliitika ja avaliku elu erinevates valdkondades ja erinevatel tasanditel.

34. Komitee soovib liikmesriigil kooskõlas konventsiooni artikliga 4.1 rakendada ajutisi erimeetmeid, et suurendada naiste arvu otsusetegemises valitsusasutustes ja riigiosalusega ettevõtetes. Samuti soovib ta liikmesriigil teha suuremaid jõupingutusi, et korraldada või toetada spetsiaalseid koolitusprogramme praegustele ja tulevastele naisjuhtidele ning viia regulaarselt läbi teadlikkust tõstvaid kampaaniaid, mis käsitleksid naiste osaluse tähtsust poliitilises otsusetegemises.

35. Märkides heakskiitvalt ära naiste kõrge haridustaseme, väljendab komitee muret jätkuvate soost tingitud erinevuste pärast, mis on seotud poiste ja tüdrukute haridusalaste valikutega, samuti selle pärast, et kõrge haridustase ei kaota erinevust meeste ja naiste palga vahel, eriti lõhet kutsealade vahel, kus domineerivad naised ja kus mehed. Samuti väljendab komitee muret kaudse diskrimineerimise pärast naiste töölevõtmisel, edutamisel ja töölt vabastamisel.

36. Komitee julgustab liikmesriiki analüüsima vastavuse puudumist naiste kõrgete haridusalaste saavutuste ja nende sissetuleku taseme vahel. Ta soovib selliste abinõude rakendamist, mis suurendaksid naiste esindatust kõigil otsusetegemise tasanditel haridusasutustes ja majanduses, ning sealhulgas ajutiste erimeetmete kasutamist. Komitee soovib liikmesriigil tungivalt jätkata õppekavade ja õpikute läbivaatamist, et võidelda traditsioonilise suhtumisega naistesse ning aidata luua keskkond, mis võimaldaks suurendada naiste osalust kõrgema tasandi ja kõrge palgaga ametikohtadel.

37. Komitee märgib murega, et naiste olukorda töajuturul iseloomustab diskrimineerimine ja tugev erialaline segregatsioon koos sellest tuleneva erinevusega palgatasemes. Samuti on komitee mures noorte naiste olukorra pärast, kellel on töajuturul veelgi raskem tulenevalt kodu ja perekonnaga seotud kohustustest, mis paneb neid ebakindlasse olukorda ning viib selleni, et noored naised töötavad sagedamini osalise tööajaga või ajutistel töökohtadel.

38. Komitee soovib astuda samme, et kaotada erialaline segregatsioon, võttes vastu ettevalmistamisel oleva uue töölepingu seaduse, samuti astudes samme hariduse, koolituse ja ümberõppe alal. Avaliku teenistuse neis sektorites, kus on ülekaalus naised, peaks palka täiendavalt tõstma, et vähendada palgataseme erinevust võrreldes nende sektoritega, kus on ülekaalus mehed. Komitee palub järgmises aruandes teavet nende palgaseaduse muudatuste rakendamise kohta, mis tagavad võrdse töö või võrdse väärtusega töö eest võrdse tasu. Samuti soovib komitee rakendada tõhusaid meetmeid, mis võimaldaksid n.ö taaslepitada perekondlike ja ametialaseid kohustusi ning et julgustataks majapidamistöde ja perekondlike kohustuste jagamist naiste ja meeste vahel.

39. Komitee on mures vaesuse süvenemise pärast naiste erinevate gruppide hulgas, eriti nende seas, kes on leibkonna pead ja kellel on väikesed lapsed.

40. Komitee soovib liikmesriigil jälgida tähelepanelikult naiste majanduslikku olukorda kõige ebakindlamates gruppides ning rakendada tõhusaid vaesuse leevendamise programme, võttes arvesse vaesuse sõltumist soost.

41. Tunnustades mõningast arengut tervishoiu alal pärast seda, kui iseseisvuse saavutamisele järgnenud aastatel olukord halvenes, on komitee siiski mures tuberkuloosi, sugulisel teel levivate haiguste ja HIV-i leviku, samuti naiste enesetappude suure arvu pärast. Komitee märgib murega ära abortide suure arvu ja selle fakti tähenduse, arvestades juurdepääsu pereplaneerimise vahenditele, sealhulgas rasestumisvastastele vahenditele, pidades eriti silmas maapiirkondades elavaid ja madala sissetulekuga naisi.

42. Komitee juhib tähelepanu üldsoovitusele nr 14 naiste ja tervishoiu kohta ning soovib läbi viia põhjalik uurimistöö naiste tervishoiu erivajaduste, sealhulgas reproduktiivse tervise alal, toetada nii rahaliselt kui ka korralduslikult naistele ja meestele mõeldud pereplaneerimise programme ning kõigi naiste juurdepääsu rasestumisvastastele vahenditele. Komitee soovib liikmesriigil tungivalt tõhustada nii tüdrukutele kui ka poistele mõeldud seksuaalhariduse programme, eesmärgiga arendada vastutustundelist seksuaalkäitumist. Samuti soovib ta luua struktuure, mille eesmärk on probleemide lahendamine naiste vaimse tervise küsimustes, samuti neis valdkondades, kus on toimunud tagasilangus.

43. Komitee väljendab muret, et aruanne ei sisalda piisavat teavet maanaiste, sealhulgas vanemate maanaiste olukorra kohta, arvestades eriti nende sularahasissetulekut, sotsiaalkindlustust, juurdepääsu tasuta arstiabile ning sotsiaalsetele ja kultuurilistele võimalustele. Samuti väljendab ta muret seoses naiste töötamisega pereettevõtetes, mis ei kajastu ametlikus statistikas.

44. Komitee soovib liikmesriigil tungivalt esitada järgmises aruandes rohkem teavet ja andmeid maanaiste olukorra kohta. Komitee soovib liikmesriigil jälgida käimasolevaid programme ning arendada üldist poliitikat ja programme, mis on suunatud maanaiste majanduslikule kindlustamisele, mis tagaksid nende juurdepääsu koolitusele, tootlikele

ressurssidele ja kapitalile, samuti tervishoiuteenustele, sotsiaalkindlustusele ning sotsiaalsetele ja kultuurilistele võimalustele.

45. Komitee soovib liikmesriigil tungivalt nõustuda konventsiooni artikli 20 lõike 1 muudatusega, mis käsitleb komitee istungiaegu.

46. Samuti soovib komitee liikmesriigil tungivalt ratifitseerida konventsiooni fakultatiivne protokoll.

47. Komitee palub liikmesriigil vastata oma järgmises aruandes siinsetes kokkuvõtvates märkustes tõstatatud konkreetsetele küsimustele. Samuti palub ta aruandes käsitleda komitee üldiste soovitustega seonduvat ning edastada teavet õigusaktide, tegevussuundade ja programmide mõjust konventsiooni rakendamisele.

48. Komitee palub liikmesriigil siinseid kokkuvõtvaid märkusi Eestis laialt levitada ja toetada avalikku arutelu, et muuta poliitikud ja valitsusametnikud, naiste valitsusvälised organisatsioonid ja laiem üldsus teadlikuks sammudest, mis on vajalikud, et tagada naiste võrdõiguslikkus nii õiguslikult kui ka tegelikult. Samuti palub komitee jätkata käesoleva konventsiooni ja selle fakultatiivse protokoll, komitee üldiste soovituste, Pekingi deklaratsiooni ja tegevusplatvormi ning Peaassamblee kahekümne kolmanda istungjärgu tulemuste "Naised 2000: sooline võrdõiguslikkus, areng ja rahu kahekümne esimesel sajandil" laiemat levitamist, seda eriti nais- ja inimõiguste organisatsioonide seas.